

Otázky pro vrcholné představitele oboru klinické biochemie

Když jsem požádal o odpovědi na otázky „pro vrcholné představitele oboru“ pana **profesora MUDr. Miroslava Engliše, DrSc.**, dostalo se mi samozřejmě přátelského, ale striktního odmítnutí. Zdůvodněného především tím, že v „byť již velmi adolescentním věku netrpí představou, že někdy byl nebo dokonce je vrcholným představitelem české klinické biochemie“. Samozřejmě ho znám dostatečně dlouho, abych takovou reakci předpokládal – o tom, kdo je a není vrcholovým představitelem oboru, ale asi vím své. A že ho nakonec přesvědčím, jsme také věděli od počátku oba. Nemám žádné pochybnosti, že profesor Engliš k vrcholným reprezentantům klinické biochemie (a asi nejen v České republice) patří – ať se mu to líbí nebo ne – už to tak je. A tak tady také máte jeho odpovědi na otázky.

Řadu z nás zkušel atestaci a také nás na ni připravoval – a to ne proto, že by byl jen pracovníkem (a později přednostou) Katedry klinické biochemie ILF, ale že to opravdu uměl a umí, že nás měl a má co naučit (no a zkušet také, byť dokázal být docela přísný – ku prospěchu oboru). Sám říká, že nejtěžší

je učit a že si své pedagogické práce váží ze svých aktivit nejvíce. Byl a je učitelem skvělým. Máme se od něj ale co učit pořád – to, na co se soustředí v klinické biochemii, obvykle ovládá tak, že se s ním jen těžko diskutuje. Hlavní ale je, že si je stále vědom, že je to pro kliniky (chcete-li pro pacienty) a že bez přímé a systematické spolupráce s kliniky to nejde a k ničemu to není. Učme se od něj ale i zápal pro věc, pro kterou je ochoten se i pohádat; učme se od něj tvrdě hájit svůj názor (podložený fakty a ne mocenskou pozicí); učme se od něj duševní a tělesní svěžesti (nemohu vynechat jeho lyžařskou stránku, kterou zahanbuje na svazích francouzských a jiných Alp mladíky, kteří si myslí, že to umějí – a pak jen zírají). Nechávám stranou to, že je v určitém smyslu slova záhadou i pro vševědoucího Jaroslava Masopusta, který ho nazývá „metabolickou černou dírou“ – všimněte si, jak je profesor Engliš stále štíhlý, a to se nijak nemusí brzdit v jídle! Učme se od něj především láske k oboru a neucházející snaze ho zlepšovat, dělat pro něj maximum, rozvíjet ho a kultivovat.

Tak ať nás také rozvíjí – určitě i dnešním rozhovorem.

Pěkné čtení!

Vladimír Palička

1. Jak dlouho v oboru pracujete?

Na plný úvazek od 17. 7. 1961, tj. skoro 50 let, od nástupu na katedru laboratorních metod ILF. Předtím tak nějak všelijak a částečně jako laborant v nemocnici (1948), jako volentér - demonstrátor u pana prof. Niederlanda v Bratislavě (1951-1952) a jako odborný asistent v Laboratoři pro výzkum krvetvorby a jater na I. int. klinice LF v Praze (1958-1961).

2. Chtěl jste dělat KB a priori nebo vás k tomu někdo/něco přivedlo? Co? Kdo?

Chtěl jsem vždy studovat chemii na VŠCHT, nešlo to. Jeden můj příbuzný, lékař, mi řekl, že na medicíně se studuje lékařská chemie. V Olomouci to nešlo, v Brně také ne, vzali mně v Bratislavě a nikdy jsem nelitoval.

3. Koho jste považoval za leadera oboru v dobách vašich začátků, a čeho jste si na něm cenil nejvíce (chcete-li tak i čeho nejméně)?

Těch začátků bylo více a leaderů také: tím prvním byl určitě pan prof. R. Th. Niederland v Bratislavě, moderně renesanční osobnost, mimořádně vzděla-

ný, který mně a řadě dalších otevřel dveře z chemie do biochemie, Některé jeho rady mě provázejí celým životem (Při přednášce je třeba méně mluvit a více sdělit). Po přestupu do Prahy určitě pan prof. Zd. Dienstbier, jeden ze zakladatelů české nukleární medicíny, svým strategicko - taktickým uměním přemýšlet, orientovat se v problematice, najít dostupný cíl a optimální způsob jeho dosažení. Na I. int. klinice pak pan prof. Fr. Heřmanský, vynikající klinik a hematolog světového formátu, který mně upozornil na publikaci Grabara a Wiliamse o imunoelektroforéze, vnukl myšlenku na studium monoklonálních gamapatií a po dlouhou řadu let pomáhal při této práci svou radou, přehledem a důvěrou. V ILF na katedře to pak byl pan prof. Karel Mašek, se svým až neuvěřitelným zaujetím pro obor, ke kterému nás všechny vedl, s nezištností, s jakou nás podporoval v odborném a pedagogickém vývoji (ze šesti se nás pět díky jeho podpoře a porozumění habilitovalo), ačkoliv jemu nebylo povoleno, aby se ve svém oboru mohl habilitovat. Last but not least to byl Ne-přítel-jedlý (nehodící si škrtni), jak jsem mu psával v úvodu korespondence v době, kdy ještě nebyly faxy a e-mail, venkovský lékař na Kladně. Bedřich Nejedlý, který mně z pozice a funkce hlavní-

ho odborníka MZd propůjčil z ILFu na teď již skoro 40 let do Krče, který všem ukazoval, co je a jak se dělá klinická práce v klinické biochemii, který jak nikdo uměl najít aktuální klinický problém, optimální způsob jeho řešení a pak hlavně umění imputovat řešení klinikům, učit je, jak se to dělá a mít uspokojení, jak si to pomalu osvojují a berou za své.

4. Čeho si ze své kariéry v oboru vážíte nejvíce? Jaký největší pokrok vidíte v oboru za dobu svého působení a v posledních letech zvláště?

Možná to bude znít překvapivě, ale byla to pedagogická práce. Máte-li se postavit před kolegy primáře, kteří mají stejné odborné časopisy a monografie, a teď i stejný přístup na internet, často i větší praxi a zkušenost, tak to není snadné, chce to důslednost, kritičnost k sobě, vede to k systematické důkladné přípravě, je to svým způsobem tak trošku adrenalin se všemi pro a proti.

Z aspektu mého profesního vývoje vidím největší pokrok v přechodu antigenu a protilátky ze serologické zkumavky, od precipitace a aglutinace, na přesnou a citlivou chemickou analýzu, která otevřela cestu k specifickému stanovení velkého počtu látek na úrovni rutinních laboratoří a umožnila výrazný pokrok v řadě medicínských oblastí. Samozřejmě jsou to mj. vývoj velmi sofistikovaných instrumentálních postupů a molekulová biologie, ale ty jsem tak intenzivně profesně nezažíval, šly jaksi mimo mou praxi.

5. Co byste udělal jinak?

Nesprávná otázka, kondicionál je sice krásná věc ale nelze dvakrát vstoupit do téže řeky. Když už by to muselo být, tak bych zrušil výjezdní doložky k pasům a poslal všechny mladé adepty klinické biochemie povinně alespoň na několik měsíců na vandr do zahraničních laboratoří; a druhé atestace bych zkoušel v angličtině.

6. V čem je dnešní KB jiná než před 20 lety – v lepším a v horším?

Lepší je v tom, jaké množství kvalitních informací klinikům nabízí, insuficientní - ne horší - v tom, jak je dokáže naučit tyto informace umět používat. Asi to není české specifikum: podíváte-li se na většinu špičkových oborových monografií (namátkou třeba Baunwaldovu Heart disease), zjistíte s určitým překvapením, že kapitoly o jednotlivých vyšetřovacích metodách píše většinou oborový specialista; problematiku biochemických vyšetření – někdy v každé kapitole poněkud odlišně - klinici, v tomto případě kardiologové. Nerozumím tomu, řešení neznám.

7. Máte „absolutní moc“ (systém zlatá rybka) pro 3 činy v oboru.

Co uděláte a co v oboru změníte?

Zlatá rybko, dohodněme se, že budu mít jen jedno přání (může se o to více na jeho splnění soustředit): chtěl bych, aby přišel ten pověstný páně Werichův kocour s magickými očima, pod jehož pohledem se oddělí hřejivě červené zrno od sírově žlutých plev, aby bylo jasno, kdo a proč u nás místo rozumné inovace našeho systému specializačního a kontinuálního postgraduálního vzdělávání vylévá s vaničkou i dítě a vyrábí ten paskvil, který začíná vyháňet naše mladé lékaře do ciziny a ty, kteří tady zůstanou nutí často začínat svou profesní dráhu ve skoro feudálních podmínkách.

8. Má být (a je?) laboratorní medicína nebo separované obory?

Je to jiné, mluvíme-li o oboru a/ nebo o integrované laboratoři?

Jsem přesvědčen, že není v silách jedince zvládnout všezahrnující obor laboratorní medicíny; z tohoto aspektu laboratorní medicínu nevidím, nepochybně zůstanou oboroví odborníci, specialisté, s větším a vstřícnějším vztahem i stupněm znalosti k ostatním oborům laboratorního komplementu, s větším porozuměním pro mezioborovou spolupráci. Integrovaná, konsolidovaná, chcete-li laboratorně medicínská pracoviště by byla a jsou nesporným přínosem. Měla by být tam, kde se začíná stavět velké zdravotnické zařízení „na zelené louce“, jak tomu bylo u nás v nemocnici Na Homolce v Praze. Ve většině našich již fixně prostorově determinovaných zdravotnických zařízeních, zvláště pavilónového typu, je jistě žádoucí maximální spolupráce v řadě oblastí počínaje společným příjmem materiálu a konče mezioborovou softwarovou asistencí při vyhodnocování výsledků. Jinak řečeno: při dobré vůli někde málo, někde víc, a někde i při dobré vůli nic.

9. Kam má KB směřovat a kam česká KB směřuje?

Chtěl bych vývoj české klinické biochemie vidět v nejužším souběhu s vývojem světové klinické biochemie, specificky české budou vždy české hlavy a materiální zdroje, které k takovému vývoji budeme potřebovat.

10. Šel byste do toho znovu?

Klinická biochemie je krásná práce, šel bych do toho znovu, i když třeba hydrobiologie, klimatologie, meteorologie, astronomie jsou také lákavé.